

Oponentský posudek na bakalářskou práci studenta Víta Bouřila „Pohřební zvyklosti a pravidla v řecké antice“.

Autor ve své práci analyzuje pohřební kulturu antického Řecka od doby mykénské až po dobu klasickou. Soustředí se především na pohřby a pohřební rituály u Homéra, které pak porovnává s pozdější literaturou na straně jedné a s archeologickou evidencí z různých období na straně druhé. Ve svém výkladu autor většinou vychází z relevantních zahraničních zdrojů, ovšem často se omezí pouze na zreferování názorů jednoho konkrétního badatele na konkrétní téma a v dalším tématu vychází z badatele jiného. Téměř žádný referovaný názor není zpochybněn (na základě argumentace nebo s přihlédnutím k nezohledněné evidenci) nebo konfrontován s konkurenčními výklady. Téma samo je velmi zajímavé, ovšem jeho zpracování má řadu formálních i věcných nedostatků.

Začnu od dvou hlavních závěrů, ke kterým autor dospěl a které budu komentovat každý zvlášť. První závěr vychází ze srovnání pohřebních rituálů v homérských textech s archeologickou evidencí doby mykénské, tedy doby, o které vypráví homérská *Ílias* a *Odyseia*. Autor zjišťuje, že ačkoli Homér nepřipouští jiný způsob pohřbení než kremaci, archeologická evidence z Mykén dokládá výhradně inhumaci. (Autor zároveň ukazuje /str. 23-24/, že v téže době byla kremace populární mezi Trójany, což ovšem ve svém závěru nebere v úvahu.) Autor naznačuje tři možná vysvětlení: Zaprvé je možné poukázat na specifika homérské epiky (popis výhradně vojenských pohřbů, popisy pohřbů dokreslují charakter daného hrdiny, tj. podléhá básnické licenci, atd.). Takové vysvětlení je málo uspokojivé, protože rezignuje na možnost porovnávat dané texty s archeologickou evidencí, ačkoli právě tato možnost je páteří celé práce. Navíc autor sám nabízí lepší vysvětlení (viz třetí vysvětlení níže). Druhým vysvětlením jsou „určité novinky v oblasti eschatologie a psychologie, které Homér využil“ (str. 52), čímž jsou patrně míněni Orfici, Pýthagorás a Ferekýdés (str. 42-43), především nauka o nesmrtelné, převtělující se duši. Toto vysvětlení považuji za silně problematické, neboť předpokládá existenci orfismu (a myšlenky reinkarnující se duše) ještě před Homérem. Navíc nauka o reinkarnaci (jak je doložena v klasické době) není podmíněna kremací, a proto Homérovu preferenci kremace nevysvětluje. Nehledě na to, že u Homéra žádné stopy po převtělující se duši nenacházíme.

A za třetí, autor předpokládá, že homérské eposy byly tradovány orálně, a proto „příběhy a určité okolnosti a detaily lidských aktivit byly přizpůsobovány tomu, co bylo v dané době standardní. Za změnu mohly být dále zodpovědné i osobní preference tradentů a redaktorů, kteří tento básnický cyklus editovali“ (str. 52). Zde se autor konečně dostává k otázce, kterou podle mého názoru měl řešit na samém počátku, a sice v jaké době vznikly homérské eposy a jakou dobu reflektují. Na začátku své práce (str. 5) autor vymezil „homérskou dobu“ lety 1200 až 750 př. n. l., což implikuje předpoklad, že homérské eposy byly napsány v průběhu této doby. Navíc autor porovnává homérské texty s archeologickou evidencí z éry ještě dřívější, tj. mykénské (14.-12. st. př. n. l.). Pokud by autor přistoupil na konsenzuální datování

homérských textů do 8. stol., a zároveň lépe využil svoji vlastní námitku, že tradované příběhy mohly být postupně modifikovány s ohledem na zkušenosti těch, kteří je předávají dále, pak by nesrovnával homérské texty s archeologickou evidencí z doby mykénské (tj. 14.-12. st. př. n. l.), ale spíše z doby archaické, ve které je kremace již běžnou pohřební praxí (viz str. 30).

Druhý závěr předložené práce se týká porovnání schématu homérských pohřebních rituálů s textovou a archeologickou evidencí archaické a klasické doby. Zde autor poměrně přesvědčivě ukazuje, že s výjimkou kremace se řada pohřebních rituálů a postupů (*prothesis, ekfora*, pohřební hry) zachovala od Homéra až do klasické doby. Poněkud překvapivé je ovšem tvrzení v závěru práce, které dosažené výsledky výrazně relativizuje: „povaha homérských básní neposkytuje dostatečné údaje, které by umožnily přesněji srovnat pohřební zvyklosti homérské doby s pozdějšími prameny“ (str. 53).

Co se týče celkové úrovně autorova psaného projevu, je poněkud zneklidňující, že kandidát na bakalářský titul v oboru humanitních studií zcela ignoruje čárky v souvětí, zejména u vložených vět, že nedodrží shodu podmětu s přísudkem a že je jeho text místy zcela nesrozumitelný. V práci se vyskytuje mnoho neobratných až matoucích vyjádření, např. na str. 23: „Ruiny starého města Hissarlik zda však opravdu jsou nebo nejsou Trója není na co se George E. Mylonas ve své práci soustředí. (Mylonas, 1948 s.12) Namísto toho hledí na archeologické vykopávky z oblasti“; str. 25: „Dokonce i docházelo k tomu, že užitečné předměty, které byli v hrobkách zanechány během pohřbů minulých byly z hrobky sebrány během nových pohřbů“; str. 46: „Otázka, zdali byl Hektor také oblečen do rubáše nebo je spálen se svou zbrojí, o což požádal, Elpenór (Od. XI.)“

Příklady věcných nejasností a nesrovnalostí:

Na str. 30 autor píše: „V této periodě se rozdělila kremace na dva typy. Primární a sekundární.“ První zmínka o tomto dělení padne již na str. 29, ovšem k vysvětlení, co tyto pojmy znamenají, se autor dostává až na str. 34, což je poněkud matoucí.

Na str. 41 autor píše: „Platón ve svém dialogu Faidón vyzdvihuje myšlenku, že *psyché* po smrti opouští tělo a zaniká.“ To je ovšem názor, který v dialogu hájí Kebés a který Sókratés důrazně vyvrací.

Na str. 20 (citovaná pasáž z *Íliady*, plus „žádná oběť neproběhne (dodat citaci)“) a str. 46 („Tělo zesnulého na sobě například nesmělo mít více než tři vrstvy oblečení“) chybějí odkazy.

S ohledem na obsahové i formální nedostatky předložené práce ji doporučuji hodnotit známkou 3.